

N:o 20.

Af Herr Wallenberg: Med förslag till lag om afveckling medelst administration af gäldbunden köpmans bo.

Vid fem föregående riksdagar, åren 1876—1880, hafva motioner angående afveckling medelst administration framstälts dels af mig, dels ock, vid 1879 års riksdag, af Herr G. H. Stråle. Om än ej de då framlagda förslagen ledde till önskad påföljd, blef dock dem och den goda saken en viss uppmuntran beskärd. Denna Kammare beslöt vid de trenne första riksdagar, då ärendet förevar, underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om nödiga åtgärder för en lagstiftning i ämnet. Kammaren hade vid dessa sina beslut för ögonen en under de närmast föregående tiderna vunnen erfarenhet af det gagn, som en väl ordnad administration kan medföra; dåtida företeelser på affärlifvets område buro ojäfaktiga vittnesbörd om den ifrågasatta nya lagstiftningens behöflighet. Det gick emellertid i detta ämne på samma sätt som det i jemförliga fall ofta nog plägar gå. Med inträdda förbättrade ekonomiska förhållanden glömmar man bort den erfarenhet, som brydsamma omständigheter på sin tid lemnade. När det industriella och kommersiella lifvet återtog sin jemna gång, erkände man ej längre det behof, om hvars tillvaro man förut varit öfvertygad. Och sålunda kom det derhän, att vid 1879 och 1880 årens riksdagar denna Kammare, med frånträdande af sina förut uttalade åsichter, intog till frågan samma ställning som Lag-Utskottet och Andra Kammaren så väl då som tidigare: att intet skulle i saken åtgöras.

Att Riksdagen förut ej velat vidtaga något steg i frågan, torde emellertid ej få uteslutande tillskrifvas ett förbiseende af det behof, som verkligen förefinnes. Mångens obenägenhet att medverka till en lagstiftning i ämnet har helt visst haft sin anledning i en missmodig föreställning om de stora svårigheter, som skulle vara förenade med en lag-

stiftning i denna fråga. En dylik föreställning har under frågans tidigare skede gifvit sig tillkänna, påtagligen föranledd af den kritik, för hvilken det af mig tidigare framlagda författningsförslag blef till sina enskildheter föremål. Jag erkänner villigt det befogade i åtskilligt, som mot nämnda förslag framhölls. Men de anmärkningar, af hvilka det möttes, hafva ingalunda hos mig vållat någon misströstan om möjligheten af frågans rättiga lösning. Tvärtom hafva de synts mig innebära bestämda anvisningar om sättet för en dylik lösning; ärendets tidigare handläggning visar sig för mig såsom den helsosamma förberedelse, ur hvilken det rättiga nya skall arbeta sig fram. Det förslag, jag nu formulerat, skiljer sig i väsentliga punkter från det äldre; och enligt mitt förmenande hafva genom de nu vidtagna ändringarna förut anmärkta brister blifvit undanröjda, såsom följande redogörelse torde ådagalägga.

Det ligger i ämnets natur, att lagbestämmelserna angående detsamma måste väsentligast afse frågan om det sätt och de vilkor, under hvilka »afveckling medelst administration» *må komma till stånd*. I denna del innehöll det äldre förslaget, att tre eller flera af gäldenärens fordringsägare kunde, der yrkande om konkurs ej blifvit väckt, genom kungörelse i allmänna tidningarne kalla samtliga borgenärer att på tionde dagen efter kungörelsens införande sammanträda för att besluta om afveckling medelst administration; att alla kända borgenärer skulle underrättas om sammanträdet genom särskilda kallelsebref, hvilka borde till dem med posten ofördröjligen afsändas; att vid sammanträdet hvarje borgenär borde anmäla beloppet af sin fordran, dock att det belopp, hvarför borgenär vid sammanträdet finge rösta, i händelse det öfverstege hvad gäldenärens bok utvisade, skulle medelst företeende af ostridigt fordringsbevis styrkas; samt att förslag till afveckling medelst administration skulle såsom antaget anses, derest antingen alla tillstädesvarande borgenärer sig derom förenat, eller ock fyra femtedelar af de närvarande borgenärerna bifallit förslaget och dessa jemväl representerade fyra femtedelar af de ostridiga fordringarna.

Man anmärkte, att genom dessa bestämmelser förlänats åt borgenärernas flertal i förhållande till minoriteten en makt af den omfattning, att den ej stode tillsammans med eljest inom vår rätt vidtagna grundsatser. I fråga om ackord i konkurs — det fall, som syntes närmast jemförligt med det förevarande — egde väl majoriteten vitsord emot minoriteten, men endast under förutsättning att konkursdomstolen godkände dess beslut. Vidare syntes det betänkligt att, när åt pluraliteten af fordringsägare tillerkändes en ovilkorlig beslutanderätt, från rösträtt utestänga alla fordringar, hvilkas rättighet ej kunde omedelbart ådaga-

läggas. En fordringarnas förutgående pröfning vore af nöden, men kunde ej stå tillsammans med den skyndsamhet, saken kräfde. I öfrigt inneburo de föreslagna bestämmelserna ringa garanti, att ej de vid sammanträdet beslutande utgjorde, i förhållande till samtliga fordringsegarnes antal, en försvinnande minoritet. Man kunde befara, att underrättelsen om sammanträdet ej alls komme till vederbörandes kännedom eller ej så tidigt, att de kunde hinna der bevaka sin talan. Vål vore föreskrift gifven om skyldighet att utfärda särskilda kallelsebref till alla kända fordringsegare, men denna skyldighet ålades gäldenären eller de hans vänner, som utlyst sammankomsten, och hvilken säkerhet fans — frågade man — att åliggandet af dem behörigen iakttoges. Vid sådant förhållande blefve de tillstädesvarande borgenärernas ovilkorliga beslutanderätt än mer stötande; ja, man befara, att stadgandena skulle komma att brukas såsom skydd för oredliga tillställningar, till men för rättsäkerheten och den allmänna krediten, eller åtminstone, att det nya institutet skulle komma till användning äfven i sådana fall, der det samma med sina lösare former ej kunde rätt handhafvas. Ytterligare framhöll man, huruledes de föreslagna bestämmelserna för vissa fall kunde medföra säregna svårigheter. Derest vid sammanträdet tvist uppstode om *den* frågan, huruvida ett framställt fordringsanspråk vore behörigen styrkt — hvem skulle afgöra densamma? Att lägga afgörandet i öfriga fordringsegares hand, vore att göra sakegare till domare. Om tvist efter verkställd omröstning yppade sig derom, huruvida den föreskrifna majoriteten ernåtts — hvem skulle der skilja? Skulle dessa möjliga tvistefrågor kunna dragas inför domstol och allt, i afvaktan på dess utslag, hållas *in suspensio*?

Jag tror mig härmed hafva samvetsgrant återgifvit allt det väsentliga, som mot det äldre författningsförslagets hufvudbestämmelser blifvit anfördt; jag tror desslikes, såsom jag ofvan anmärkt, att det förslag, jag nu framlägger, ej vidlades af de brister, dem man förebrått dess föregångare.

I det nu framlagda förslaget har jag gjort frågan, huruvida afveckling medelst administration må komma till stånd, till en domstolsfråga och kringgårdat henne med garantier, de der måste finnas tillfyllestgörande. Beslutanderätt är tillagd en viss kvalificerad borgenärsmajoritet, men endast vilkorligt, under förutsättning af domstolens fastställelse. Och för en allsidig och grundlig pröfning från domstolens sida är sörjdt genom åtskilliga föreskrifter. Sålunda skola borgenärernas öfverläggningar försiggå inför rätten, hvars medlemmar alltså få tillfälle att ur en debatt, icke ur ett sammanträdesprotokoll, henta stöd för sin upp-

fattning i saken. Det skall dervid nogsamnt visa sig på hvilken sida de bästa skälen ligga. Till ledning för sitt omdöme erhåller vidare domstolen, såsom ock borgenärerna, den berättelse om boets tillstånd, hvilken efter uppdrag af rättens ordförande eller domaren blifvit uppsatt af personer, dem *han* utsett. Frågan, huruvida afvecklingen må komma till stånd, skall vidare ej pröfvas af domstolen, förrän borgenärerna, om de biträda förslaget, nämnt de män och angifvit den instruktion, dem de för administrationen önska. En bestämd anvisning till domstolen att vakta sig för att i oträngdt mål fastställa hvad borgenärernas flertal medgifvit ligger vidare i den föreskriften, att afveckling medelst administration ej må af rätten tillstodjas, der ej rätten, med hänsyn så väl till boets ställning och beskaffenheten af gäldenärens affärsförhållanden, som till gäldenärens kända eller vitsordade benägenhet att vid boets utredning nitiskt och redbart tillhandagå, så ock de utsedde administratorernas duglighet och vederhäftighet samt innehållet i den meddelade instruktionen, finner afvecklingen lända till borgenärernas fördel. Med denna anordning af saken måste talet om ett mot våra rättsgrundsatser stridande majoritetsvalde försvinna. Anmärkningen, att hvarje möjligt fordringsanspråk måste vara pröfvadt, innan borgenärernas ord fälles, mister all betydelse. Farhågan för flertalets möjliga öfverrumpling genom en tillfällig minoritet kommer att sakna all grund, då domstolen för visso med stor betänksamhet skall skrida till fastställande af ett beslut, i hvilket allenast ett fåtal borgenärer varit representeradt, och då i öfrigt den särskilda bestämmelse meddelats, att kallelsebref till borgenärerna, enligt en öfver dem upprättad bestyrkt förteckning, skola *af rättens ordförande eller domaren* aflätas i sammanhang med den allmänna kungörelsens utfärdande. Bedrägliga sammansättningar mellan gäldenären och borgenären ega ingen utsigt att lyckas. Allenast i fall, der sakens samtliga omständigheter, noga vägda och granskade, tala till förmån för den föreslagna administrationen, skall densamma komma till stånd. Ej heller har man att frukta, att alltsammans faller sönder i följd af tvistefrågor, sådana som i det föregående antydde, när pröfning af dem skall, i den mån de uppkomma, af rätten omedelbart företagas. Slutligen torde i detta sammanhang böra påpekas de, enligt min uppfattning, af sakens natur påkallade bestämmelserna, att derest borgenärerna ej biträda förslaget eller detta, af borgenärerna antaget, ej af rätten godkännes, gäldenären utan vidare kan förklaras i konkurstillstånd, samt att emot de beslut, dem rätten vid sammanträdet fattar, talan ej må föras. Dessa stadganden innebära ingen fara för rättsordningen, men tjena att till fromma

för såväl gäldenär som fordringsegare motverka ett ovisst och sväfvande tillstånd.

Till äfventyrs kunde någon tycka, att författningsförslaget, fränsedt dess bestämmelse om afvecklingens åvägbringande, vore ofullständigt. Man kunde förmena, att en närmare rättslig reglering vore af nöden i afseende å sjelfva grunderna och sättet för det gäldbundna boets utredning. En dylik uppfattning, den der nog lätit sig förnimma, hvilat emellertid på en missuppfattning af det ifrågasatta institutets rätta natur. En till sina enskildheter af lagen reglerad utredning vore ej en afveckling af den art, som här åsyftas. Det liquidationsförfarande, hvarom här är fråga, måste efter sin grundtanke ega just den frihet, som förslaget angifver. Man må sedan tvista om *behofvet* af ett dylikt friare förfarande. I lagen synes ej böra uti nu berörda hänseende intagas någon föreskrift utöfver den allmänna, att administratorerna skola ombesörja, det boets tillgångar komma borgenärerna till godo enligt de grunder i afseende å borgenärs inbördes rätt, hvilka skulle hafva tillämpats, derest egendomen varit till konkurs afträdd. För öfrigt vill jag härutinnan erinra derom, att en viss rättslig kontroll å sjelfva utredningen eger rum i och genom domstolens makt att förhindra administrationen, derest den af borgenärerna vidtagna instruktionen befinnes otillfredsställande.

Innan jag framlägger det omförmälda lagförslaget, tillåter jag mig att emot den ofta hörda invändningen, det man i England ogillat afveckling medelst administration, erinra, att det är för *svenska* förhållanden som våra statsmakter böra lagstifta. Ingen torde kunna med vidsträcktare erfarenhet än jag försäkra, att borgenärer hos på obestånd komna gäldenärer drabbats af högst väsentliga förluster, derigenom att vi saknat en lagstiftning, som tillåter en förstärkt majoritet bland borgenärerna att, till alla borgenärs bästa, besluta och handla i öfverensstämmelse med nödvändigheten af att icke låta en i gång varande affär plötsligen och våldsamt afbrytas. Såsom jag tidigare tillåtit mig anföra, är konkursförfarandet lämpligt i de fall, då ej industriel verksamhet utöfvats af gäldenären, ty der kan i allmänhet allting realiseras enligt konkurslagens föreskrifter utan skada för borgenärerna, men der en större industriel verksamhet är för handen, af hvilken hundra-, för att icke säga tusental hafva sin utkomst genom sitt dagliga arbete, der måste för ett oförevilladt omdöme klart framträda, att ett afbrott i rörelsen blir kämbart förlustbringande. Äfven den kommersiella verksamheten, då den är af större omfattning, kan icke ögonblickligen afbrytas, utan att derigenom stor förlust uppkommer. Exempel härpå förefinnas

i mängd och äro så allmänt kända, att jag icke torde behöfva härom vidare yttra mig.

Ett par ord tillåter jag mig att tillägga, innefattande en vördsam hemställan till de skarpsinniga jurister, som sätta den invanda juridiska formen så högt, att de tveka att lemna sin medverkan till någonting praktiskt utförbart i syfte att förmildra de hårda slagen af inträffande olyckor. Må de egna någon uppmärksamhet åt den oro och de bekymmer, som sprida sig, när underrättelsen om en stor betalningsinställelse går såsom en löpeld kring landet. Må de gerna sätta lagens hela stränghet mot dem, som missbrukat åtnjuten kredit, men må de icke förglömma, att äfven med iakttagande af all omsigt, oklanderlig redbarhet och tråget arbete olyckan kan drabba en företagsam arbetsgifvare.

Till de aktade män, som icke beröras af handelskonjunktorens vexlingar och derföre kunna med likgiltighet anse min framställning såsom icke vidkommande deras samhällsklass, ber jag få ställa den vördsamma erinran, att samhällskroppens lemmar med hvarandra likväl äro så innerligt förbundna, att en vigtig del deraf icke kan utsättas för svåra lidanden, utan att det hela försvagas.

På grund af hvad jag tillåtit mig anföra, hemställer jag vördsamt, det Riksdagen för sin del behagade besluta ett så lydande förslag till

Lag om afveckling medelst administration af gäldbunden köpmans bo.

§ 1.

Önskar köpman, som instält sina betalningar, men om hvars försätande i konkurs yrkande ej blifvit väckt, att få sitt bo öfverlemnadt till *afveckling medelst borgenärernas administration*, gifve skriftlig framställning derom in till ordföranden i underrätten uti den stad, eller, å landet, till domaren i den ort, der gäldenär bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet. Sådan framställning skall vara åtföljd af intyg från minst tre af hans borgenärer, att de anse afveckling medelst administration lämpligen böra ega rum. Vid inlagan foge gäldenären jemväl skriftlig uppgift å alla sina borgenärer samt deras hemvist, med åtecknadt intyg af tvenne trovärdige män, att uppgiften öfverensstämmer med gäldenärens böcker.

§ 2.

Har framställning om afveckling medelst administration så skett, som nu är sagdt, skall rättens ordförande eller domaren genom kungörelse, den han låte ofördröjligen införa i allmänna tidningarna, kalla samtliga borgenärer att å viss dag, tidigast den tionde och senast den tolfte från det gäldenärens framställning ingafs, dagen för ingifvandet oräknad, sammanträda inför rätten för att deltaga i pröfningen af den gjorda framställningen. Alla af gäldenären uppgifna borgenärer skola derjemte om sammanträdet underrättas genom särskilda kallelsebref, dem rättens ordförande eller domaren låte till dem med posten ofördröjligen afsändas.

§ 3.

Rättens ordförande eller domaren meddele ock genast förordnande åt tvenne män, helst borgenärer, att förrätta uppteckning af boets tillgångar och gäld samt att, med ledning af gäldenärens böcker och andra boet rörande handlingar, uppsätta skriftlig berättelse om boets tillstånd och anledningarna till obeståndet.

Bouppteckningen och berättelsen skola så skyndsamt uppsättas, att de kunna borgenärerna å sammanträdet föreläggas.

§ 4.

Domaren utsatte, för sammanträdet, urtima ting, der ej lagtima rättegångsdag infaller inom ofvannämnde tid efter ansökningens ingifvande.

§ 5.

Rättens ordförande eller domaren ege, ändock att han jäfvig är, vidtaga de åtgärder, som enligt bestämmelserna i föregående paragrafer på honom ankomma; annäle dock, der särskildt förordnande för annan tarivas, jäfvet utan dröjsmål i hofrätten.

§ 6.

Vid sammanträdet föredrage rättens ordförande eller domaren gäldenärens ingifna framställning samt de öfriga handlingar, som saken röra. Härefter öfverlägge borgenärerna under ledning af rättens ordförande eller domaren, huruvida afveckling medelst administration må af dem medgifvas, samt fatte härom beslut. Medgifva borgenärerna

afveckling medelst administration, kommer sådan dock ej till stånd, med mindre rätten det tillstädjer.

§ 7.

Vid omröstning, huruvida afveckling medelst administration må af borgenärerna medgifvas, ege rösträtt rum allenast för fordran, som är i gäldenärens böcker upptagen eller som kan med skriftliga bevis omedelbart styrkas, och beräknas rösträtten efter fordringens belopp, sådant detta finnes upptaget i gäldenärens böcker eller kan på nyss angifvet sätt omedelbart ådagaläggas. Finnes för någon fordran medgäldenär eller löftesman, ege de tillsammans med fordringsegaren röst, beräknad efter den fordran; kunna de sig ej förena, gälle borgenärens mening, der ej de andra honom utlösa eller för hans fordran ställa full säkerhet. Tvistiga frågor om rätt att i omröstningen deltaga skola under omröstningen, i mån som de uppstå, af rätten afgöras. Afveckling medelst administration skall anses vara af borgenärerna medgifven, derest minst fyra femtedelar af de röstande dertill samtyckt och dessa borgenärers fordringar tillsammans utgöra minst fyra femtedelar af samtliga de fordringsbelopp, för hvilka rösträtt utöfvas.

§ 8.

Finnes boets afveckling medelst administration vara af borgenärerna medgifven, skola borgenärerna välja tvenne eller flere administratorer, dem det skall åligga, om afveckling medelst administration kommer till stånd, att förvalta boet samt ombesörja, att dettas tillgångar komma borgenärerna till godo enligt de grunder, som i konkurslagen äro bestämda. I sammanhang dermed ega borgenärerna besluta om arfvode och instruktion för administratorerna att vid deras förvaltning lända till efter rättelse.

§ 9.

Vid val af administratorer samt beslut om instruktion för dem gälle om rösträtt hvad ofvan i § 7 är sagdt. Såsom beslut gälle de borgenärers mening, hvilkas sammanräknade fordringar utgöra mera än hälften af de fordringsbelopp, för hvilka i omröstningen rösträtt utöfvas, så framt de borgenärer derjemte utgöra minst en fjerdedel af de röstande.

§ 10.

Härefter pröfve rätten, huruvida afveckling, som af borgenärerna medgifvits, må komma till stånd och gifve sitt utslag derom samma dag eller senast den följande.

§ 11.

Afveckling medelst administration må ej af rätten tillstädjas, der ej rätten, med hänsyn till boets ställning och beskaffenheten af gäldenärens affärsförhållanden, gäldenärens redbarhet, så ock de utsedda administratorernas duglighet och vederhäftighet finner sådan afveckling lämpligen kunna tillstädjas.

§ 12.

Finner rätten ej skäl att tillstadsja afvecklingen, förklare rätten i sitt utslag, att gäldenärens egendom skall till konkurs afträdas.

§ 13.

Har afveckling medelst administration kommit till stånd, men anse administratorerna, efter tagen närmare kännedom om gäldbundna boets ställning, afveckling utan konkurs överkställbar eller olämplig, göre derom anmälan hos rätten, som beslutar, att egendomen skall till konkurs afträdas. Administratorerna ansvare för boets tillgångar, till dess de af konkursförvaltarne emottagas.

§ 14.

Öfver rättens beslut i de frågor, hvarom i det föregående nämnes, må ej klagan föras.

§ 15.

Göres, efter det framställning om afveckling medelst administration ingifvits och intill dess densamma blifvit pröfvad, eller, der afveckling medelst administration kommit till stånd, under den tid den pågår, ansökan, att gäldenärens egendom må till konkurs afträdas, varde den ansökan afslagen.

§ 16.

Emot bo under administration vare utan verkan hvad som, efter det galdenärens framställning om afveckling ingafs, i utsökningsmål mot honom göres, der ej intecknings- eller panthafvare yrkar försäljning af egendom, hvori han förmånsrätt till betalning eger.

Är före den dag, då framställning om afveckling medelst administration ingafs, lösegendom utmätt, men ej försäld, och kommer afveckling medelst administration till stånd, upphöre Konungens Befallningshafvandes eller utmätningsmans befattning med den utmätta egendomen.

§ 17.

Har afveckling medelst administration blifvit tilländabragt, skall anmälan derom af administratorerna ofördröjligen göras hos rättens ordförande eller domaren. Under ingen förevändning må afveckling medelst administration fortgå längre tid än tolf månader, räknadt från den dag densamma kom till stånd, med mindre rätten dertill lemnar särskildt tillstånd.

§ 18.

Med köpman förstås här en hvar, enskild eller bolag, som idkar eller under loppet af minst ett år innan framställning om afveckling medelst administration gjordes, idkat sådan handel eller drifvit sådan rörelse, hvaröfver, enligt hvad särskildt är stadgadt, man pligtig är att handelsböcker föra.

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles vördsamt.

Stockholm den 26 Januari 1884.

A. O. Wallenberg.
